

УДК 141.19: 130.2 (Гегель)

ФІЛОСОФІЯ ПРАВА Г. ГЕГЕЛЯ ЯК ВСЕЗАГАЛЬНІСТЬ РОЗУМУ

Вікторія Омельченко

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
вул. Володимирська, 60, Київ, 01033, Україна,
victoria.omelchenko@bigmir.net*

Зроблено акцент, що філософсько-правові погляди Г. Гегеля зумовили появу феномену “професорського покоління 1830 р.” у Київському імператорському університеті Святого Володимира. Обґрунтовано, що філософія є методологією “розуміння”, а герменевтичний метод один із найдієвіших. Запропоновано модель історико-філософської реконструкції філософсько-правових поглядів Г. Гегеля, здійснено їхню систематизацію та узагальнення. Зазначено, що цілісне розуміння філософії права не можливе без історико-філософської складової частини, що відновлює зв’язки тягlosti ідей, концептів і понять.

Ключові слова: філософія права, історія філософії права, Г. Гегель, Університет Святого Володимира, історико-філософська реконструкція, правова держава.

У межах цієї розвідки перед нами стоять три головні завдання. По-перше, пояснити, чим зумовлений наш інтерес до філософсько-правової спадщини Г. Гегеля. По-друге, обґрунтувати роль філософії як “методології розуміння”. По-третє, розкрити та осмислити такі базові поняття із філософсько-правового вокабулярію Г. Гегеля, як: “право”, “свобода”, “держава”, “інституції”.

По-перше, наш інтерес до філософсько-правової спадщини Г. Гегеля зумовлений тим, що його погляди були визначальною підставою появи такого феномену в українській філософсько-правовій традиції, яке Д. Чижевський іменував “професорським поколінням 1830 р.” [8]. До таких “берлінських слухачів” у 1829–1831 роках зараховують Костянтина Неволіна (1806–1855), Саву Богородського (1804–1857), Сергія Орнатського (1806–1884), які були учасниками програми стажування у Берлінському університеті під науковим керівництвом засновника історичної школи права – Ф. Савіньї. Саме цим студентам поталанило прослухати останній, доповнений лекційний курс із філософії права Г. Гегеля під назвою “Природне і державне право або філософія права”, який він читав у стінах Берлінського університету. Пригадаймо еволюцію навчальних курсів із філософії права, які читав Г. Гегель. Починаючи із 1817 року у статусі професора Гейдельберзького університету філософ читав курс “Природного права і наук про державу”, а з 1818 року вже у стінах Берлінського університету читав курс “Підгрунтя природного права і науки про державу” [3, с. 5]. Так, сформувавшись в європейському освітньо-науковому середовищі представники “професорського покоління 1830 р.” привнесли певну долю “гегельянства, хоча б й подекуди формального, хоча б й по-шкільному – сухого” [8, с. 46] у стіни Київського університету Св. Володимира. Отже, недарма і небезпідставно В. Зеньковський [4] вважав, що “гегельянство” набуло почесного статусу “взірця” для української філософсько-правової

традиції, представники якої, незважаючи на їхні чисельні спроби розставити смислові акценти й урізноманітнити поняттєво-категоріальний апарат, так і залишилися в межах канону філософії Г. Гегеля. З'ясування таких передумов ідейного становлення представників української філософсько-правової думки й зумовили наш інтерес до вивчення філософії права Г. Гегеля.

По-друге, ми, як історики філософії, повинні вказати на ті методологічні засади, на яких ми стоїмо. Таким висхідним методологічним “стовпом” для нас є герменевтичний метод, який ми, вслід за Г.- Г. Гадамером, інтерпретуємо як методологію “розуміння” та “тлумачення”. Філософ стверджує, що в гуманітарних науках “ідеалом має бути розуміння самого явища в його однократній і історичній конкретності” [1, с. 45]. Згідно з таким підходом метою гуманітарного знання є пізнання передумов, які зумовлюють ті чи ті похідні явища. Відповідно герменевтика є не просто “мистецтвом”, а методологією “розуміння”. Досягнення рівня взаємопорозуміння з Іншим можливе в діалозі, а набуття значення “розуміння” у філософії позначається здатністю тлумачити та коментувати. Традиція коментування і є провідною функцією історико-філософської діяльності.

До того ж ми, як філософи, не маємо права обмежуватись лише дескриптивним описом тих чи тих похідних явищ, говорити мовою лише “ідеальних теорій” та “абстрактних ідеалів”, що сторонні запитів та викликів бурхливої реальності, в якій ми живемо. Навпаки, ми маємо застосовувати свою компетентну здатність критичного судження та, виходячи з раціональних засад “світу ідей”, реанімувати “світ дійсності”.

По-третє, виходячи з таких “сильних аргументів” на користь методології “розуміння” та обґрунтування функції філософії як якісної аналітики сьогодення, ми підходимо до детального і прискіпливого вивчення тексту “Grundlinien der Philosophie des Rechts” [10] Г. Гегеля, який якраз і застерігав від того, аби конструювати державу такою, якою вона має бути. Відповідно текст “Філософії права” Г. Гегеля не треба сприймати ані як повчання, ані як детальну інструкцію, а лише як методологію розумного пізнання першопричин. Філософу вдалося зберегти баланс між тим “яким право має бути” та “яким воно є насправді”.

Філософська робота, за Г. Гегелем, полягає у генезі понять. Окрім такої предметної дефініції понять, важливим є їхня реалізація в дійсності. Виходячи із таких засадничих положень, зрозумілим стає таке визначення: “Філософська наука про право має своїм предметом ідею права – поняття права і його здійснення” [3, с. 7]. Звідси можемо стверджувати, що ідея тотожна свободі, яка, своєю чергою, розгортається у світ права й уособлює собою ідеальну правову дійсність – “об’єктивіацію форм права і свободи” [3, с. 7]. Тобто, за Г. Гегелем, необхідно напрацювати і сформулювати не лише ідею, але і віднайти найприйнятнішу форму для її реалізації, враховуючи, що ідею і форму мають розглядати як дві сторони одного цілого. Мета філософії – не просто створити абстрактну, ідеальну теоретичну конструкцію, яка немає жодного стосунку відносно самої дійсності, а, навпаки, “ідея права як предмет філософії права позначає єдність поняття права і наявного буття права, яке вона здобуває під час здійснення, об’єктивіації поняття права” [3, с. 8]. Отже, поняття (як ідея) та буття (втілення в дійсності цього поняття) є засадничим принципом філософських інтенцій Г. Гегеля.

Г. Гегель із “хірургічною” влучністю окреслює завдання філософського осмислення права, яке зводиться до осягнення підґрунтя права і формулювання ідеї про право у формі точного поняття. На відміну від юриспруденції, яка, за оцінкою мислителя, зводиться до

роботи із протиріччями, філософія повинна вивчати глибинні засновки права і доводити їхню достеменність у поняттях. Така робота передбачає: по-перше, з'ясування підґрунтя права із джерел його раціональних засновків, а, по-друге, формулювання смислу права у формі точного, конкретного, ясного поняття. Виходячи із таких базових інтенцій Г. Гегеля, виникає запитання: що ж собою становить “концепція розумної дійсності” в інтерпретації Г. Гегеля? На нашу думку, це “монополія” всезагального над суб'єктивним, конкретного над абстрактним, свободи розумної над свободою дикою. Наразі з'ясуємо, як Г. Гегель визначав “філософію”. Останню він ототожнював з наукою, а там, де говорив про науку, виходив із зв'язку змісту та форми. Відповідно достеменна філософія говорить мовою понять, де збережена пряма залежність між змістом і формою. Філософ вважав, що таке розуміння філософії як науки, баланс її змісту і форми, ідеал визначених та ясних понять і є знаменником справжньої філософії як науки. Без такого розуміння висхідних засновків філософії неможливо й сформулювати розумне судження щодо права. Без репрезентації філософії як науки, що оперує доказами, переконливістю раціональних засновків та говорить мовою понять, її сприймають як абстрактну та непотрібну. Потрібно засобом критичної філософії долати передсуди щодо розуміння останньої як довільних розмислів і гадок про все на світі. Зрештою, Г. Гегель висуває такі вимоги і до свого філософського вчення і вбачає своє завдання в боротьбі з такими хиткими і легковажними передсудами щодо сприйняття філософії та її “хронічного” нерозуміння. Філософія є наукою і має поняттєво-категоріальний апарат, більше того, саме із джерел філософії і виводять підставу на самостійне існування інші науки. “Філософія саме тому, що вона є проникненням у розумне, і є осягненням наявного та дійсного” [3, с. 53]. До прикладу, Г. Гегель пропонує пригадати ідеальну державу Платона, яку, за його оцінкою, доволі легковажно зараховують до абстрактних ідеалів, хоча насправді вона була не лише уособленням візця грецької моралі й чеснот, а й віддзеркалювала дійсність античного поліса. Мислитель намагається у формі понять віддзеркалити саму сутність (ουσία) і утвердити її в дійсності у значенні розумної держави. Оскільки правові закони не є абсолютними, на відміну від природних, вони “походять від людей”, відповідно їх треба навчитись тлумачити і віднаходити їхні раціональні засновки. Таке завдання розумного тлумачення і належить філософії. Водночас, коли юриспруденція займається лише суперечностями, філософія пізнає висхідні засновки самого поняття права з позиції розуму. Провідну ідею права становить поняття свободи, що пізнається засобом реалізованих у дійсності понять. А. Карась слушно зазначає: “Свобода в філософії Гегеля проголошується як найвищий ідеал і обмежується необхідністю державної інституційної сфери, яка виступає останньою розумною інстанцією в сенсі раціонального регулювання дій індивіда” [5, с. 230].

Г. Гегель доводить, що “наука про право є частиною філософії”, сам процес пізнання права зводиться до генези його понять, засобом дедукції [3, с. 60]. Філософ наголошує, що “підґрунтям права є взагалі духовне, і його ближнім місцем і висхідною точкою – воля, яка є свobodною; так що свобода становить її субстанцію та визначення, і система права є цариною здійсненої свободи, світом духу...” [3, с. 67]. Власне, свобода і воля є єдністю суб'єктивного й об'єктивного. Поява права, що становить собою втілення свободи у державі, зумовлена самою антропологією людської природи, яка має нахили як до права, так й обов'язків. Виходячи із таких засад, він розглядає царину права як базову та необхідну умову існування людства як розумного.

Царина права, згідно з І. Гегелем, є дискурсом всезагального. Загальновідомий принцип філософії І. Гегеля – сходження від абстрактного до конкретного – поширюється і на царину правознавства, сутність якого розкривається на трьох шаблях: абстрактного права (*нім.* das abstrakte Recht), моральності (*нім.* die Moralität), моралі (*нім.* die Sittlichkeit) [10]. Для того, аби уникнути поняттєвої плутанини і не вдаватись до “жонгливання” поняттями, ми поруч із перекладом цих термінів, викладених у російському перекладі (див. “Філософія права [3]: 1) абстрактное право; 2) моральность; 3) нравственность), подаємо відповідник мовою оригіналу (див. “Grundlinien der Philosophie des Rechts” [10]: 1) das abstrakte Recht, 2) die Moralität, 3) die Sittlichkeit). За фаховою оцінкою А. Караса у російському перекладі втрачається смислове навантаження цих понять, особливо другої і третьої позицій, різниця між якими є “досить ефемерною і надто дискусивною щодо широти значень у російському середовищі” [5, с. 185]. На протигагу чому, дослідник пропонує оперувати таким перекладом: 1) абстрактне право; 2) мораль; 3) етичність/звичаєвість, яким ми і будемо послуговуватись у викладі нашого матеріалу. До речі, цей переклад адаптований і до англійської версії перекладу основ Гегелевої філософії права, що належить Оксфордському університету (див. “Hegel’s Philosophy of Right”. – Oxford University Press, 1952), де подають такі значення: 1) Abstract Right; 2) Morality; 3) Ethical Life (3.1. The Family; 3.2. Civil Society; 3.3. The State) [9].

Абстрактне право (das abstrakte Recht) є першим (I), базовим принципом, в якому йдеться про свободу окремої особи, яка наділена правоздатністю і регулює свої дії відповідно до такої максими: “... Будь особою і поважай інших як осіб” [3, с. 18]. Реалізація свободи може бути втілена через право на приватну власність (форма майнових стосунків), договір (предметом якого є річ, що може бути відчужена власником), неправду (злочин і відповідно покарання, а не помста, тобто з’являється чинник моралі). На другому рівні (II) – моралі (die Moralität) у дії вчинку враховується намір і мотив, що й звеличує людську гідність. На третьому рівні (III) – етичності (die Sittlichkeit) йдеться про об’єднання особистого із всезагальним, абстрактне набуває своєї конкретності й розкривається у поняттях сім’ї, громадянського суспільства і з необхідністю та повнотою визначень утілюється в дійсності у формі держави.

Відповідно на першому рівні – абстрактного права – йдеться про одиничну волю, яка набуває значення своєї суб’єктності, однак, незважаючи на це, значущість права ще не набуває своєї самоусвідомленості й ґрунтується лише на правових заборонах та санкціях.

На другому рівні – моралі – йдеться про окреслення особи як суб’єкта, що утверджує перехід від голої абстрактності до поняття, яке є реалізованим. І хоча на рівні моралі вже з’являється намір, що й свідчить на користь самоусвідомлення людської гідності, однак вона ще не набуває масштабу всезагальної значущості.

І лише на третьому рівні – етичності – розкривається вся повнота сутності та визначеності змісту і форми. Етичність є ідеєю свободи, що набуває своєї реалізації в дійсності. “Етичність є поняттям свободи, яке стало наявним світом і природою самосвідомості” [3, с. 200]. Тобто на цьому рівні право є ідеєю і водночас дійсністю, що свідчить про поєднання особливого із всезагальним, суб’єктивного з об’єктивним. Якщо на попередніх рівнях абстрактного права та моралі йшлося про суб’єктивний намір, переконання, то на рівні етичності йдеться про всезагальну дію закону через посередництво інституцій. Значення і суть етичності розкривається і набуває своєї реалізації через посередництво: 1) сім’ї (де

одиночна воля кожного із суб'єктів підпорядковується всезагальній волі голови сім'ї), 2) громадянського суспільства (свідчить про спроможність осіб доходити до спільного знаменника і формулювати інтерес всезагальний, однак, незважаючи на такий рівень абстрактності, в дійсності не оминати конфлікту інтересів), 3) держави (становить собою розумну дійсність, утверджує право як буття свободи та обов'язків, поєднує індивідуальне із всезагальним).

Звідси висновуємо, що на рівні абстрактного права право існує у вигляді заборон, “я маю право, інший – обов'язки”, на рівні моралі мое уявлення про благо має узгоджуватись з обов'язками і набувати значення об'єктивності. І лишень на рівні етичності “людина наділена і правом, і обов'язками” [3, с. 207]. Зупинімося детальніше на такому понятті із царини “етичності”, як “державна”, яка є вінцем філософсько-правового вчення І. Гегеля, адже є “...в собі й для себе етичне ціле, здійснення свободи, і абсолютна мета розуму полягає в тому, аби свобода справді була” [3, с. 283]. Державна – медіум розуму, в якому свобода втілюється, що й забезпечує її буття у формі всезагальності. Власне, за І. Гегелем, державна є кінцевою метою розумної спільноти, де приватні інтереси підпорядковані принципам всезагальності. Звідси з очевидністю можемо збагнути розуміння філософом дійсності “як єдності всезагальності й особливості...” [3, с. 305]. Однак його гіпотеза про те, що розумне стає дійсним, за оцінкою Р. Циппелюса, не позбавлена суперечностей. Р. Циппелюс, як послідовний адепт ідей критичного раціоналізму К. Поппера, вважає, що немає тієї граничної підстави або “практичного критерію”, що дає змогу відрізнити “розумне” право від “випадкового”, звідси називає спробу І. Гегеля примирити розумне з дійсним “недоведеною метафізичною гіпотезою” [7, с. 103].

Державна тримається на двох головних положеннях: по-перше, на всезагальному значенні закону і, по-друге, на ефективному функціонуванні інституцій. Ці компоненти й утворюють правову систему та утверджують статус держави як правової, система права якої аж ніяк не залежить від волі правителя. Звідси державна є втіленням розумного в дійсності, механізмом незаангажованої правової системи, яка не залежить ані від волі правителя, ані від індульгенції обраних. За вагомою оцінкою А. Карася, “політичні інститути держави стають найповнішим втіленням етичної субстанції суспільства...” [5, с. 225]. Отже, правова державна не може ґрунтуватися на фундаменті санкцій, заборон, обмежень, а має засвідчити настільки зрілий рівень культури мислення, який здатен звести власні суб'єктивні нахили і переконання під ризик всезагальності. У такій здатності до “всезагальності мислення і є абсолютна цінність культури” [3, с. 83]. Своєю чергою, форма всезагальності є єдиною прийнятною і “гідною стихією для існування ідеї” [3, с. 232]. Орієнтуючись у своїх діях на Іншого, з'являється з необхідністю єдиною прийнятною форма всезагальності. Відповідно філософсько-правове вчення І. Гегеля можливо збагнути, лише реконструюючи смисли його філософської системи в цілому. Він обстоює новий статус філософії як науки, яка оперує поняттями і здатна втілювати ідеї у самій дійсності. Недарма він наголошує на тому, що саме освіта дає праву наявне буття в ролі всезагального і робить висновок, що для того, аби володіти думкою про право “...потрібно мати таку освіту, яка привчає думати...” та орієнтуватися на принцип всезагальності [3, с. 246].

Така “звичка думати” І. Гегеля, як і “сміливість послуговуватись власним розумом” І. Канта, і становлять засадничий принцип філософської культури мислення. Розкривши компоненти змістовних засад філософсько-правового вчення І. Гегеля, ми з необхідністю

маємо осмислити поняття форми, інтенції якого викладені в “Науці логіки”, де в “логічних поняттях і категоріях реалізується принцип – тотожності мислення і буття” [2, с. 17]. Логіка займається винятково формою, яка є всезагальною і виражає сутність речей, тобто вона не є формальною. До “найбільших гріхів” мислення Г. Гегель зараховує “гріх” абстрактності [2, с. 41]. Так, “...чим ширший обсяг поняття, тим бідніший зміст, і, навпаки, чим вужчий його обсяг, тим воно багатше на визначення. Але до понять необхідно підходити не лише кількісно, в них міститься і можливість якості, тобто вони мають і якісну визначеність” [2, с. 44]. Цей розлогий пасаж свідчить на користь того, що поняття мають бути конкретними, визначеними і ясними. Г. Гегель репрезентує поступ “поняття” як і “права” на трьох шаблях, зокрема “поняття” розглядається: по-перше, як дещо суб’єктивне (істина “в собі”), по-друге, на стадії “об’єктивності поняття” (самоусвідомлення себе як належного до цілого), по-третє, в єдності суб’єктивного й об’єктивного (тотожне істині) [2, с. 53]. Можемо помітити, що процес поступу “права”, який ми попередньо осмислювали, відповідає трьом вище зазначеним принципам, які ілюструють сходження від абстрактного (“в собі”) до конкретного (тотального розкриття значень “у собі” і “для себе”). Відповідно критерієм достепенності та розумності поняття є його конкретність.

На нашу думку, для того, аби наблизитись до розуміння філософії Г. Гегеля, необхідно зважати на стиль його власної наукової роботи: “Філософію права” і “Науку логіки” він розпочинає із прискіпливої уваги до поняттєво-категоріального апарату кожної із цих дисциплін, обґрунтовує їхню науковість, відтворює раціональні засновки їхнього наукового підґрунтя, а також критично оцінює розуміння цих дисциплін його сучасниками, аргументовано доводячи хиткість їхніх положень та подекуди їхню заангажованість набором стандартних передсудів. Так, до передсудів щодо сприйняття філософії належить зведення її до безпідставних гадок про казна-що на світі, тоді, коли базовим принципом філософії є формулювання поняття, що ґрунтується на доказах. Таким передсудом щодо логіки є її сприйняття винятково як інструкції мислення, хоча її мета аж ніяк не зводиться до процесу навчання мисленню. Г. Гегель наголошує, що форма будь-якої науки може залишатися вірною традиціям, однак її зміст, мета і завдання мають збагачуватись новим приростом знань і бути адекватним до запитів спільноти сьогодення. Ми не будемо заглиблюватись у деталі аналізу логіки філософом, вкажемо лише на засадничі положення. Пригадаймо мету “Філософії права”, а саме – формулювання процесу наукового пізнання поняття права. Така саме мета розгортається і на сторінках “Науки логіки”, однак змінюється головне поняття з права на логіку. Філософія має одну перевагу, яка вирізняє її серед інших наук, – вона може оперувати критичною рефлексією відносно свого власного змісту. Г. Гегель переконливо стверджує, що “філософія здатна бути об’єктивною, доказовою” і досягає цього завдяки “іманентному розгортанню поняття, яке і є абсолютним методом пізнання...” [2, с. 79]. Звідси предмет логіки – “мислення, схоплене в поняттях” [2, с. 95]. Він рішуче відкидає погляд на логіку, в якому панує принцип розподілу змісту і форми, істини і достовірності. Отже, Г. Гегель розглядає логіку буття, логіку сутності та логіку поняття. Філософія залишається осторонь чуттєвого, випадкового, одиничного і працює з доказовим, всезагальним, конкретним, що й дає їй змогу представляти сутність у формі точних понять.

Підсумовуючи, зазначимо, що Г. Гегель осмислює право в динаміці його поступу від абстрактних до конкретних форм. Абстрактне право – перший, базовий принцип, в якому йдеться про свободу окремої особи, яка наділена правоздатністю і регулює свої дії

відповідно до такої максими: "...Будь особою і поважай інших як осіб" [3, с. 18]. Свого втілення в дійсності свобода набуває через право на приватну власність (форма майнових стосунків), договір (предметом якого є річ, що може бути відчужена власником), неправду (злочин і відповідно покарання, а не помста, тобто з'являється чинник моралі). На другому рівні – моралі – у дії вчинку враховується намір і мотив, що й звеличує людську гідність. На третьому рівні – етичності – ідеться про об'єднання особистого із всезагальним, абстрактне набуває своєї конкретності й розкривається у поняттях сім'ї, громадянського суспільства і з необхідністю та повнотою визначень втілюється в дійсності у формі держави. На рівні громадянського суспільства ще не йдеться про абсолютний вимір свободи, а панує конфлікт приватних інтересів, який стримується, контролюється, обмежується силою закону. Головним моментом утвердження поняття громадянського суспільства є спроможність захисту приватної власності засобом закону, а не сили (як під час "війни всіх проти всіх"), який (закон) функціонує через інституції, які збалансовують приватні інтереси згідно з принципом всезагальності. Лишень на рівні держави йдеться про монолітність особливого і приватного із всезагальним та публічним. Тільки "держава реалізує ідею розуму, свободи і права, оскільки ідея і є втіленням поняття у формах зовнішнього, наявного буття" [3, с. 22]. Тобто ідея держави тотожна правовій дійсності. Об'єктивний чинник державного ладу визначений і водночас обмежений та зумовлений законами. Насамкінець пригадаймо екзистенційно влучні слова М. Михайловського: "Право занадто близько зачіпає людські інтереси, занадто безпосередньо зливається з нашим життям, аби ми могли лишатись до нього байдужим" [6, с. 33]. Цінність філософсько-правових поглядів Г. Гегеля полягає в тому, що вони і є тим "сильним" теоретичним аргументом, який дає можливість раціоналізувати стратегію розвитку сьогодення. Адже принцип неупередженої і незаангажованої правової системи, що не залежить від індульгенцій обраних поруч з ефективним функціонуванням соціальних, суспільних, громадських інституцій, і є метою розумної державності України сьогодення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гадамер Х.-Г. Истина и метод: Основы филос. герменевтики [Текст] / Х.-Г. Гадамер. – Общ. ред. и вступ. ст. Б. Н. Бессонова. – М.: Прогресс, 1988. – 704 с.
2. Гегель Г.В.Ф. Наука логики: в 3-х т. – Т.1. [Текст] / Г. Гегель. – М.: Мысль, 1970. – 501 с.
3. Гегель Г.В.Ф. Философия права [Текст] / Г. Гегель; [пер. с нем.: Ред. и сост. Д. А. Керимов и В. С. Нерсеянец]. – М.: Мысль, 1990. – 524 с.
4. Зеньковский В. История русской философии [Текст]. – М.: Академический Проект, Раритет, 2001. – 880 с.
5. Карась А. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях [Текст] / Анатолій Карась. – Київ; Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 520 с.
6. Михайловский И. В. Очерки философии права [Текст] / И. В. Михайловский. – Томск: Тип. В. М. Посохина, 1914. – Т. I. – 605 с.
7. Циппеліус Р. Філософія права: підручник [Текст] / Р. Циппеліус; [пер. з нім. С. Причепій]. – К.: Тандем, 2000. – 300 с.

8. Чижевский Д. Гегель в России [Текст] / Д. Чижевский. – СПб.: Наука, 2007. – 411 с.
9. Hegel's Philosophy of Right. – Oxford University Press; First Published: by Clarendon Press 1952. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.marxists.org/reference/archive/hegel/works/pr/philosophy-of-right.pdf>.
10. Hegel G. W. F. Grundlinien der Philosophie des Rechts (Naturrecht und Staatswissenschaft im Grundrisse. Zum Gebrauch für seine Vorlesungen) [Text] / Georg Wilhelm Friedrich Hegel. – Verlag: Suhrkamp Verlag, 2000. – 531 s.

PHILISOPHY OF RIGHT OF G.HEGEL AS GENERALITY OF REASON

Victoria Omelchenko

*Taras Shevchenko National University of Kyiv
60 Volodymyrska Street, City of Kyiv, Ukraine, 01033
victoria.omelchenko@bigmir.net*

In this article, the author argues that philosophy is a “methodology” of understanding. Hermeneutics is the theory and methodology of interpretation especially the interpretation philosophical texts. H.-G. Gadamer asserted that methodical contemplation is opposite to experience and reflection. We can reach the truth only by understanding or mastering our experience. According to H.-G. Gadamer, our understanding is not fixed but rather is changing and always indicating new perspectives. The most important thing is to unfold the nature of individual understanding. Hermeneutics is not just “art”, but the methodology of “understanding.” Accordingly, philosophy is the methodology of understanding and interpretation. Philosophy is a science with its own subject and object. Legal laws are not absolute, therefore they should be interpreted. It is the task of philosophy. Philosophy speaks the language of concepts and evidence. Concepts should be specific, clear, defined. Philosophical work is the formulation of concepts. Freedom is the basic concept of the philosophy of law of G. Hegel. Freedom is universal, not subjective. The state operates through universal laws and functioning institutions. State of law is the law, not the authority of the ruler. The state is the embodiment of the rational in reality. Science is part of philosophy. The right combines subjective and objective, particular and universal. Right is the basic condition of human existence. The functions of philosophy is interpretation and explanation. The advantage of philosophy is the ability to critical judgment. The effective functioning of state and social institutions is one of the important ideas of G.Hegel. G. Hegel considers the right at three stages: the abstract law, morality, and ethics. The state is freedom and responsibility, rights and duties. An effective legal system based on respect for the laws. Before whom all are equal. G. Hegel defended the idea of the rule of law. The value of freedom and rights is the most important achievement of mankind. As evidenced by the adoption of such a document as the Universal Declaration of Human Rights. Drafted by representatives with different legal and cultural backgrounds from all regions of the world. Which is the only standard of achievement for all peoples and all nations. The article proposes a model of historical and philosophical reconstruction of philosophical and legal views of G.Hegel by their systematization and generalization. It is comprehended tendencies of formation and development of idea of legal philosophy at St. Vladimir’s University. It is illustrated features of interpretation and understanding of a subject of legal philosophy, specifics of its tasks in a context of university philosophical and

legal tradition. The conditions of possibility of application of their results to further research of philosophical and legal concepts of national academic philosophy of XIX – the beginning of the XX century are determined. It is found out that understanding of legal philosophy by representatives of university of St. Vladimir shall be considered not only as history of ideas or “collection” of interpretations of concept of the law, and in a context of studying of tendencies and characteristic aspects of legal philosophy as the directions of the Ukrainian academic philosophy of XIX – the beginning of XX centuries. It is underlined the role and significance of the magnitude of philosophy in the structure illustrated above philosophical and legal studies, its ability to combine the variety of interpretations in severity concept, critically rethink and interpret past experience, analyze contradictions of dogmatic positive law. It is specified that the complete understanding of legal philosophy is impossible without the historical and philosophical component, which reestablishes communication of succession of ideas and concepts. Thus, philosophy of law, Hegel is a “strong argument” in the context of the strategy of Ukraine. Concepts such as: freedom and responsibility, and the universality of the law, the rights and freedoms of citizens must be implemented in a legal state.

Keywords: philosophy of law, history of legal philosophy, Encyclopedia of Law, G.Hegel, University of Saint Vladimir, historical and philosophical reconstruction, law-bound state.

Стаття надійшла до редколегії 05.09.2016

Прийнята до друку 14.09.2016